

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Камінська Тамара Василівна

аспірантка кафедри міжнародної економіки

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Сучасний досвід функціонування закладів охорони здоров'я висуває особливі вимоги, в яких основну роль відіграють питання ефективності використання ресурсів. Значний і зростаючий інтерес до економічної складової охорони здоров'я характерний для останніх десятиліть і пояснюється тим, що така сфера стає все більш цінною складовою національної економіки, а її відновлення вимагає все більших витрат. З огляду на такі твердження доцільним є здійснення аналізу динаміки видатків з бюджетів України на охорону здоров'я. Як відомо, фінансування сфери охорони здоров'я в основному здійснюється з державного бюджету України та місцевих бюджетів.

В період 2018–2022 років відбувалося тенденційне зростання видатків з державного бюджету України на сферу охорони здоров'я – у 2022 році проти 2018 року обсяг фінансування зріс у понад 8 разів (табл. 1). Також у 2022 році, порівняно із 2018 роком суттєво змінилась частка фінансування суб'єктів сфери охорони здоров'я. Так, суттєво знизилась питома вага фінансування лікарень та санаторно-курортних закладів з 32,26% до 7,41, натомість колосально зросла частка видатків на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я. Державний бюджет України 2023 року щодо видатків на сферу охорони здоров'я за структурою фінансування суб'єктів сфери охорони здоров'я майже відповідає 2022 року, однак порівняти зміни не можливо, бо на дані за 2023 рік не повні, а у таблиці 1 наведено тільки за січень-серпень 2023 року. Доцільно зауважити й те, що лише у 2022 році державним бюджетом України передбачено фінансування медичної продукції та обладнання, яке становить 224781790,78 грн. В досліджуваній період видатків державного бюджету України на сферу охорони здоров'я скоротилася частка видатків на фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я на 1,67% у 2022 році проти 2018 року. Така ситуація є прямим наслідком зниження наукового потенціалу кадрів сфери охорони здоров'я, адже належне фінансування цього напрямку – це основний мотиваційний чинник науковців сфери охорони здоров'я до підвищення рівня наукового потенціалу сфери охорони здоров'я.

Таблиця 1

Динаміка витатків з державного бюджету України на охорону здоров'я

Роки	Охорона здоров'я		Медична продукція та обладнання	Поліклініки і амбулаторії, швидка і невідкладна допомога	Лікарні та санаторно-курортні заклади	Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
	грн	%						
2018	грн	22617917585,57		149582697,20	7296592489,40	1583423191,32	482111437,88	13106207769,77
	%	100,00		0,66	32,26	7,00	2,13	57,95
2019	грн	38561591596,80		162190258,62	8219382358,32	1703322441,30	514526632,27	27962169906,29
	%	100,00		0,42	21,31	4,42	1,33	72,51
2020	грн	124925254105,85		174270644,27	7762702211,81	4215564131,33	599340429,25	112173376689,19
	%	100,00		0,14	6,21	3,37	0,48	89,79
2021	грн	170505173040,66		252914243,70	14088269576,17	7363157219,69	881484983,29	147919347017,81
	%	100,00		0,15	8,26	4,32	0,52	86,75
2022	грн	184267839745,45	224781790,78	328623706,75	13651300195,79	11639429697,94	767320211,00	157656384143,19
	%	100,00	0,12	0,18	7,41	6,32	0,42	85,56
2023 січень-серпень	грн	11228535183,59		232935646,29	7620260329,02	7714355359,89	513145465,81	95947838382,58
	%	100,00		0,21	6,80	6,89	0,46	85,65

Джерело: сформовано на основі [5]

Суб'єкти сфери охорони здоров'я на місцевому рівні фінансуються з місцевих бюджетів. Дані таблиці 2 засвідчують, що в період 2018–2022 років спостерігалось скорочення обсягів видатків з місцевих бюджетів на сферу охорони здоров'я. Так, у 2022 році загальний обсяг фінансування сфери охорони здоров'я з місцевих бюджетів скоротився у понад 3 рази, порівняно із 2018 роком, основними причинами чого стали недостатність бюджетних коштів та нераціональність їх розподілу серед напрямків фінансування. У структурі видатків на сферу охорони здоров'я з місцевих бюджетів в період 2018–2022 років відбулося падіння часток фінансування поліклінік і амбулаторій, швидкої і невідкладної допомоги (на 4,98%) і лікарень та санаторно-курортних закладів (на 16,01%) у 2022 році проти 2018 року. Натомість поступово зростала частка видатків з місцевих бюджетів на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я на 20,69% у 2022 році відносно 2018 року.

Щодо видатків на фінансування сфери охорони здоров'я зі зведеного бюджету України, який відображає загальну динаміку фінансування сфери охорони здоров'я, то доцільно відзначити про поступове зростання обсягів фінансування сфери охорони здоров'я в аналізований період, де у 2022 році рівень зростання становив понад 1,8 раза проти обсягу фінансування у 2018 році. У видовій структурі видатків зі зведеного бюджету України на охорону здоров'я відбулося скорочення частки фінансування поліклінік і амбулаторій, швидкої і невідкладної допомоги (на 16,51%), лікарень та санаторно-курортних закладів (на 46,02%) і фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері охорони здоров'я (на 0,03%). Однак суттєво збільшилася частка асигнувань зі зведеного бюджету України на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я на 58,02%, а також на санаторно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади лише на 4,53%.

У ході дослідження ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я доцільно наголосити, що 1 квітня 2020 року стартувала перша в Україні Програма медичних гарантій. Вона включає первинну, спеціалізовану амбулаторну, лікарняну, невідкладну допомогу, паліативну та реабілітаційну допомогу, а також реімбурсацію лікарських засобів. Договори з НСЗУ щодо надання медичних послуг за Програмою медичних гарантій уклали 90% закладів, які подали свої пропозиції цьому органу. Відповідно до цього всі заклади охорони здоров'я (районні, міські та обласні лікарні) по всій Україні, що уклали договори розпочали реформування.

Динаміка видатків з місцевих бюджетів на охорону здоров'я

Роки	Охорона здоров'я		Поліклініки і амбулаторії, швидка і невідкладна допомога	Лікарні та санаторно-курортні заклади	Санітарно-профілактичні та проти-епідемічні заходи і заклади	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
	грн	%				
2018	93229890760,69		22332407751,47	60978828922,45	63148718,74	9855505368,02
	100,00	23,95		65,41	0,07	10,57
2019	89816247568,09		15744225952,99	63996527180,76	177861897,23	9897632537,11
	100,00	17,53		71,25	0,20	11,02
2020	50865980587,06		7962184858,75	30805210805,52	216216882,09	11882368040,70
	100,00	15,65		60,56	0,43	23,36
2021	33105245977,17		5416715222,67	14716256644,30	203041905,17	12769232205,03
	100,00	16,36		44,45	0,61	38,57
2022	31008025674,14		5325808886,17	14991243980,61	109371114,80	10581601692,56
	100,00	17,18		48,35	0,35	34,13
2023 січень-серпень	18787326859,18		3564046098,78	9280853494,47	69092753,86	5873334512,07
	100,00	18,97		49,40	0,37	31,26

Джерело: сформовано на основі [5]

Попередньо Законом України «Про державний бюджет України на 2020 рік» [6] затверджено бюджетну програму «Реалізація програми гарантій медичного обслуговування населення» обсягом 72,0 млрд грн, але фактивно було виділено 89,5 млрд грн, оскільки відбулися зміни протягом року та розмір бюджетної програми було збільшено на 20,2 млрд грн. З метою збільшення обсягів підтримки з державного бюджету місцевим бюджетам здійснено скорочення видатків за напрямом використання бюджетних коштів щодо здійснення підтримки конкретних установ і заходів у системі охорони здоров'я.

Таким чином, в результаті проведеного аналізу розкрито основні аспекти ефективності економічного механізму сфери охорони здоров'я. Вивчення особливостей фінансування сфери охорони здоров'я засвідчує, що в період 2018–2022 років відбувалося тенденційне зростання видатків з державного бюджету України на сферу охорони здоров'я, однак суттєво скоротилися видатки з місцевих бюджетів на цю сферу. Важливим аспектом підвищення ефективності економічного механізму сфери охорони здоров'я стало розроблення та реалізація бюджетної програми медичних гарантій. Виявлено, що на рівень ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України впливають показники діяльності закладів охорони здоров'я та рівень ліжкового фонду системи Міністерства охорони здоров'я України.

Список використаних джерел:

1. Арцатбанова О. В. Порівняльний аналіз підходів до побудови економічних механізмів функціонування системи охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1399>
2. Піхоцька О. М., Хомякова І. С. Фінансування системи охорони здоров'я в умовах її реформування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/35.pdf
3. Посилкіна О. В., Гладкова О. В. Актуальні проблеми фінансового забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я в Україні в умовах їх реформування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. № 2. С. 43–49.
4. Коробчинська Н. В. Моніторинг системи охорони здоров'я в системі управління на місцевому рівні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 58–69.
5. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=CONSOLIDATED>
6. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 14.11.2019 № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>